

Stichting Henrick Baderorgel

Orgelexcursie naar Aalten, Doetinchem en Steenderen

op zaterdag 12 oktober 2019

Medewerkers:

Elske te Lindert	Bespeelt de orgels in Aalten en Doetinchem voor ons
Joop van Goozen	Gastheer en bespeler van het orgel in de kerk in Steenderen
Egbert Hoving	Gastheer bij het bezoek aan de orgels in Aalten

Ook dit jaar gaan we met eigen auto's. Vertrek en aankomst zijn bij de Walburgiskerk in Zutphen. De organisatie zorgt er voor dat voor elke deelnemer er plek in één van de auto's is. We bezoeken deze keer, in tegenstelling tot vorig jaar, alleen kerken en orgels in Nederland en blijven dicht in de buurt. We starten in Aalten, waar we twee kerken bezoeken, eerst de Oosterkerk waarin een orgel staat met een uitvoerige geschiedenis, die begint in Amsterdam, waar de orgelbouwer Friedrichs in 1823 een orgel bouwde voor de Zuiderkerk en die eindigde in 1977, toen de firma Verschueren in een nieuw ontworpen kas het orgel opleverde waar we op 12 oktober naar gaan luisteren. Een uitvoeriger beschrijving vindt u verderop.

We gaan vervolgens naar de Oude- of Sint Helenakerk in Aalten, waar orgelbouwer Blank in 1976 een nieuw 3-klaviers mechanisch orgel heeft gebouwd in bestaande, historische kassen. Egbert Hoving is in Aalten onze gastheer en Elske te Lindert zal de orgels bespelen.

Na de lunch vervolgen we onze weg naar Doetinchem, waar we een bezoek brengen aan de Grote- of Sint Catharinakerk. Op 21 maart 1945 ging een groot deel van de kerk met het oorspronkelijke orgel, als gevolg van oorlogsgeweld, verloren. Orgelbouwer Flentrop heeft in 1952 een compleet nieuw orgel in nieuwe kassen gebouwd. Het was een van de eerste, weer mechanische gebouwde orgels van na de oorlog. Elske ter Lindert zal voor ons dit orgel bespelen.

Dan gaan we naar onze laatste bestemming voor deze dag, naar de Remigiuskerk in Steenderen, waar een Mitterreither-orgel op ons staat te wachten. Joop van Goozen, die inmiddels als organist is aangesteld in de St Janskerk in Zutphen zal dit prachtige orgel in deze mooie gerestaureerde kerk voor ons demonstreren.

De dagindeling ziet er als volgt uit (wijzigingen voorbehouden):

- 08.45 u   Verzamelen bij de toren van de Walburgiskerk
- 09.00 u   Vertrek uit Zutphen naar Aalten (auto's die niet meegaan kunnen bij de kerk worden geparkeerd)
- 10.00 u   Aankomst en bezoek Oosterkerk in Aalten (met koffie)
- 11.00 u   Bezoek Helenakerk in Aalten

- 12.00 u   Lunchen in Aalten bij 'de Geste'
- 13.30 u   Vertrek naar Doetinchem
- 14.00 u   Bezoek Catharinakerk in Doetinchem
- 15.00 u   Vertrek naar Steenderen
- 15.45 u   Bezoek Remigiuserk in Steenderen
- 16.30 u   Einde excursie en vertrek naar Zutphen
- 17.00 u   Aankomst bij de Walburgiskerk in Zutphen

De Commissie Orgelexcursies van de Stichting Henrick Baderorgel (Gert Oldenbeuving, Frank van der Velden, Theo Welmers en Klaas Terpstra) wenst u allen een mooie dag toe.

Elske te Lindert

Elske te Lindert studeerde orgel bij Gijs van Schoonhoven en Cor Ardesch maar heeft ook zangles gehad bij Maarten Koningsberger. Sterker nog, Elske is op een aantal terreinen erg actief. Als cantor-organist is ze verbonden aan de Catharina-Kerk in Doetinchem, als sopraan heeft ze o.a opgetreden bij diverse grote orkesten en maakt ze deel uit van het ensemble Canto di Rama en dan is ze ook nog als dirigente verbonden aan een aantal koren.

Sinds een aantal jaren heeft Elske de algehele leiding over de Studiedagen voor Liturgie en Kerkmuziek in Hoeven. Kortom, een veelzijdig musicus.

Joop van Goozen

Joop van Goozen heeft vooral in Amsterdam zijn kerkmuzikale opleiding gehad. Hij heeft o.a bij Jacques van Oortmerssen en Ton Koopman gestudeerd. Later heeft hij koordirectie gestudeerd bij Harold Lenselink.

Hij was prijswinnaar op internationale orgelconcoursen in Nijmegen (1986) en Roesselare (1989).

Vermeldenswaard is dat Joop van Goozen 20 jaar lang vaste bespeler is geweest van het 31-toons-orgel (Teijlersmuseum, Haarlem, later Muziekgebouw aan het IJ, Amsterdam).

Joop van Goozen is cantor-organist geweest in Zelhem, daarna in Steenderen en sinds juni dit jaar in Zutphen (St-Janskerk).

Aalten, Oosterkerk

<i>Jaar</i>	<i>Orgelbouwer</i>	<i>Activiteiten</i>
1823	Johann Caspar Friedrichs	nieuwbouw
1891	D.G.Steenkuyl	restauratie
1941	J.C.Sanders & Zoon	nieuwbouw
1977	Verschueren	nieuwbouw
2013	Verschueren	restauratie

* De Oosterkerk is in 1913 gebouwd. De architect was Anne Nauta. De invloed van Berlage is duidelijk te zien. Bijzonder in de kerk is een gedenkraam dat na de Tweede Wereldoorlog is aangebracht ter herinnering aan de inzet tijdens de oorlog van veel inwoners in Aalten. Het ontwerp is van Marius Richters. Sinds 2001 is de kerk Rijksmonument.

* Hoewel het orgel in deze kerk is gebouwd door Verschueren in 1977 wordt het in Aalten beschouwd als een Friedrichs-orgel. Het meeste pijpwerk en het klavier van het Hoofdwerk zijn dan ook van diens hand. Oorspronkelijk is dit materiaal afkomstig uit het orgel dat Friedrichs bouwde voor de Zuiderkerk in Amsterdam in 1823. Hij gebruikte daarbij materiaal dat afkomstig was van het koororgel (Schonat, 1657) in de Oude Kerk in Amsterdam. In 1848 (Hofmeijer) en in 1891 (Steenkuyl) is er nog aan het orgel gewerkt. De Zuiderkerk in Amsterdam werd gesloten in 1929 en pas in 1940 werd het orgel verkocht aan de Gereformeerde Kerk in Aalten.

Orgelbouwer Sander bouwde toen, met gebruikmaking van vrijwel al het oude pijpwerk, een nieuw orgel voor deze kerk. In 1941 is het orgel in gebruik genomen met een bespeling door Feike Asma. In de jaren zeventig werd besloten het orgel grondig te laten restaureren. Het oude pijpwerk, afkomstig uit het koororgel van de Oude Kerk in Amsterdam, werd verkocht aan Metzler die het gebruikte voor een nieuw orgel in het Groene Kerkje te Oegstgeest. Voor het nieuwe orgel in de Oosterkerk in Aalten ontwierp Corneille Janssen uit Assen de kas.

Verschueren voerde de nieuwbouw uit en qua klank en dispositie werd teruggespeeld op de situatie van 1823. In 1977 werd het nieuwe orgel in gebruik genomen. De laatste ingreep dateert uit 2013 toen Verschueren een restauratie heeft uitgevoerd. Daarbij is o.a. de intonatie herzien en de winddruk verlaagd van 76 naar 70 mm.

Dispositie:

<i>Hoofdwerk</i>	<i>Onderpositief</i>	<i>Pedaal</i>
Prestant 16 (d) (1848/1891/1941)	Prestant 8 (1977)	Bourdon 16 (1848/1891)
Bourdon 16 (1823)	Quintadeen 8 (1977)	Prestant 8 (1848/1891)
Prestant 8 (d) (1823)	Octaaf 4 (1891/1977)	Roerquint 6 (1848)
Roerfluit 8 (1977)	Quint 3 (1823/1848/1977)	Octaaf 4 (1823)
Octaaf 4 (1848/1977)	Octaaf 2 (1823/1977)	Bazuin 16 (1823)
Roerfluit 4 (1823)	Woudfluit 2 (1977)	Trompet 8 (1823/1977)
Octaaf 2 (1823/1977)	Sesquialter II 2 $\frac{2}{3}$ (1800/1977)	
Mixtuur III-VI 2 (1823)	Cornet IV 4 (d) (1823)	
Scherp III-VI 1 (1823)	Scherp III-V 1 (1823/1977)	
Trompet 8 (1977)	Trompet 8 (1977)	
Tremulant	Dulciaan (Regaal) 8 (1977)	
	Fluit 4 (1823/1891)	
	Roerfluit 4 (1823)	
	Tremulant	

Technische gegevens:

Totaal aantal stemmen: 29 met HW (10) OP (13) P (6)

Toets- en registertractuur: mechanisch

Windlade: sleeplade

Winddruk: 70 mm

Koppelingen: Manuaalkoppel bas/discant, Pedaalkoppel

Aalten, Oude- of Sint Helenakerk

<i>Jaar</i>	<i>Orgelbouwer</i>	<i>Activiteit</i>
1759	Bouwer onbekend	nieuwbouw
1811	Jacobus Ambrost	restauratie en uitbreiding
1940	Gebrs Spanjaard	nieuwbouw in bestaande kas
1976	K.B.Blank & Zoon	nieuwbouw in bestaande kas

* De kerk is een zogeheten pseudobasiliek, en wordt gekenmerkt door in elkaar overlopende dakvlakken van middenschip en zijbeuken. De toren stamt uit de 12-de eeuw, de kerk zelf is gebouwd tussen 1475 en 1550. In de kerk zijn bij restauraties in resp. 1974, 1989 en 2000-2002 muurschilderingen tevoorschijn gekomen die stammen uit de 15-de en 16-de eeuw. Op één van die grote muurschilderingen is een zeldzame afbeelding te zien van keizer Constantijn de Grote, samen met zijn moeder en de heilige Helena.

* Het orgel in deze kerk is gebouwd in een bestaande orgelkas. De hoofdwerkkas stamt uit 1759 en is gemaakt door een onbekende Westfaalse bouwer. De Rugwerkkas stamt uit 1811, toen Ambrost het instrument uitbreidde met een rugwerk

In 1940 bouwde Spanjaard een nieuw electro-pneumatisch orgel in de bestaande kassen, waarbij ongeveer 30% van het oude pijpwerk opnieuw werd gebruikt.

Dit orgel heeft het niet lang volgehouden. Blank bouwde in 1976 een nieuw mechanisch orgel in oude stijl met drie klavieren in de bestaande kassen. Het pedaal werd in een aparte kas achter het orgel geplaatst. Het Echo-positief bevindt zich onder het hoofdwerk. In 1979 plaatste Blank de Regaal op het Echo-positief. Het enige oude register is de Bazuin van het pedaal (1811)

Dispositie:

<i>Hoofdwerk</i>	<i>Rugwerk</i>	<i>Echopositief</i>	<i>Pedaal</i>
Bourdon 16	Holpijp 8	Bourdon 8	Subbas 16
Prestant 8	Prestant 4	Fluit 4	Prestant 8
Gedekt 8	Fluit 4	Cornet III 2 $\frac{2}{3}$	Octaaf 4
Octaaf 4	Octaaf 2	Regaal 8 (1979)	Bazuin 16 (1811)
Spitsfluit 4	Woudfluit 2		Trompet 8
Quint 3	Sesquialter II 1 $\frac{1}{3}$		Trompet 4
Octaaf 2	Mixtuur III-IV 1		
Mixtuur IV 2	Dulciaan 8		
Cymbel III $\frac{2}{3}$	Tremulant		
Cornet V 8 (d)			
Trompet 8			
Vox Humana 8			

Technische gegevens:

Totaal aantal stemmen: 30 met HW (12), RW (8) EP (4) en Ped (6)

Toetsen registertractuur: mechanisch

Windlade: Sleeplade

Temperatuur : Werckmeister III

Tremulant

Doetinchem, Grote- of Sint Catharinakerk

<i>Jaar</i>	<i>Orgelbouwer</i>	<i>Activiteit</i>
1952	Flentrop	nieuwbouw
1986	Flentrop	diverse werkzaamheden
2014	Flentrop	restauratie

* De Sint Catharinakerk is eigenlijk al de derde kerk op deze plek. De eerste van rond 1200 is in 1527 tijdens een felle brand bijna geheel verwoest. Aan de nieuw gebouwde kerk is in 1945 als gevolg van oorlogshandelingen ernstige schade toegebracht. De huidige hallenkerk is tussen 1948 en 1963 gebouwd.

* In 1945 ging ook het orgel verloren. In 1950 kon de herbouwde kerk weer in gebruik worden genomen en twee jaar later rondde Flentrop de bouw van een nieuw orgel in deze kerk af. Heineman, onder wiens leiding de herbouw van de kerk plaatsvond, ontwierp het orgelfront. Het front doet denken aan de uitstraling die het vooroorlogse renaissance orgel moet hebben gehad.

Dit Flentrop-orgel is één van de eerste na de oorlog gebouwde mechanische orgels en Flentrop heeft daarmee orgelgeschiedenis geschreven. Omdat het orgel in de loop van de jaren slijtage ging vertonen en te lijden had onder verwarming heeft Flentrop het orgel teruggehaald naar de werkplaats. Bij de restauratie heeft men rekening gehouden met de opvattingen in 1952. De winddruk is bv weer teruggebracht naar de oorspronkelijke situatie. De cymbelster heeft een nieuwe bediening gekregen en er is een koppeling Ped-RW toegevoegd.

Dispositie:

<i>Hoofdwerk</i>	<i>Rugwerk</i>	<i>Borstwerk</i>	<i>Pedal</i>
Quintadeen 16	Quintadeen 8	Eikenfluit 8	Prestant 16
Prestant 8	Holpijp 8	Fluit 4	Octaaf 8
Roerfluit 8	Prestant 4	Prestant 2	Octaaf 4
Octaaf 4	Roerfluit 4	Gemshoorn 2	Nachthoorn 2
Gedekte fluit 4	Octaaf 2	Octaaf 1	Mixtuur IV 2
Nasard 2 $\frac{2}{3}$	Quint 1 $\frac{1}{3}$	Cymbel II 1 $\frac{1}{3}$	Bazuin 16
Octaaf 2	Sesquialter II 2 $\frac{2}{3}$ (d)	Regaal 4	Schalmey 4
Mixtuur V-VI 1 $\frac{1}{3}$	Scherp IV 1		
Trompet 8	Dulciaan 8		

Koppelingen: HW-RW; HW-BW; Ped-HW; Ped-BW

Technische gegevens:

Totaal aantal stemmen 32: HW (9) RW (9) BW (7) en Ped (7)

Toets-en registertractuur: mechanisch

Windlade: sleeplade

Temperatuur: evenredig zwevend

Steenderen, Sint-Remigiuserk

<i>Jaar</i>	<i>Orgelbouwer</i>	<i>Activiteiten</i>
± 1780	Johannes Josephus Mitterreither	nieuwbouw
1891	D.G.Steenkuyl	overplaatsing
1914	Johannes Hilboesen	diverse werkzaamheden
1971	K.B.Blank & Zoon	overplaatsing
1997	Reil	restauratie

* Begin 13-de eeuw stond er in Steenderen al een pseudo-basiliek die in 1782 als gevolg van blikseminslag voor een groot deel verwoest werd. Twee jaar later was de herbouw, met een iets lagere toren, klaar. In de jaren 1960-1965 is de kerk gerestaureerd.

* De orgelgeschiedenis van Steenderen is begonnen in 1863 toen Haffman, geholpen door Leichel, daar een orgel bouwde. In 1966 bleek dit orgel, na onderzoek, in een zodanige staat te verkeren dat restauratie niet verantwoord was. Men verkeerde in de gelukkige omstandigheid dat de Buiten-Amstelkerk in Amsterdam gesloten werd en het Mitterreither-orgel kon worden aangekocht. Dit orgel, oorspronkelijk van 1780, was door Steenkuyl overgeplaatst naar de Buiten-Amstelkerk (onbekend is, voor welke kerk dit orgel ooit gebouwd was). Hilboesen heeft in 1914 het een en ander gewijzigd aan dit orgel, zoals het herstellen van windladen, wijziging van klavieren, plaatsing van een nieuwe Mixtuur-Cornet en gedeeltelijke vernieuwing van de Fluit 4 en Trompet 8.

In 1971 is dit orgel in Steenderen geplaatst en door Blank volledig gerestaureerd. De oorspronkelijke opbouw is hersteld, het orgel is uitgebreid met een vrij pedaal.

Dispositie:

<i>Hoofdwerk</i>	<i>Positief</i>	<i>Pedaal</i>
Prestant 16 (d) (1971)	Roerfluit 8	Bourdon 16 (1971)
Bourdon 16	Octaaf 4	Prestant 8 (1971)
Prestant 8	Spitsfluit 4 (1971)	Roerquint 6 (1971)
Baarpijp 8	Nazard 3 (1971)	Octaaf 4 (1971)
Quintadeen 8	Octaaf 2	Fagot (1971) transmissie
Octaaf 4	Sesquialter III (d)(1971)	
Quint 3	Dulciaan 8 (1971)	
Octaaf 2	Tremulant	
Mixtuur V (1971)		
Scherp IV (1971)		
Sesquialter IV $2\frac{2}{3}$ (d) 1971		
Fagot 16 (1971)		
Trompet 8 gedeeld (d:1971)		

Technische gegevens:

Totaal aantal stemmen: 25 (24): HW(13) P (7) Ped (5/4)
Toets- en registertractuur: mechanisch
Windlade: sleeplade
Temperatuur: Neidhardt 1724
Winddruk: 86 mm

